

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOANDRA ÅRGÅNGEN

1911

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1911

Atterbom och Tegnér.

Ett skaldemöte i Lund 1825.

Af

E. Wrangel.

Adertonhundredtjugotalets första hälft betecknar glanstiden i vår litteraturs guldålder.

Wallin stod nu, sedan psalmboken blifvit färdig, på höjdpunkten af sitt litterära anseende. Af sina "Vitterhetsförsök" utsände han 1821 en första del, tillägnad Selmas och Fritiofs skalder. Franzéns nya, stora utgifning af sina samlade dikter, som började 1824, samma år han tillträdde sin befattning som sekreterare i Svenska Akademien, blef en stor framgång för den åldrande skalden. De yngre kretsarnes publikationer, Poetisk kalender och Iduna, fortsattes ännu ett eller annat år, och nya litterära organ uppstodo både i form af kalendrar och af tidskrifter. Tegnér, hittills endast känd genom smärre, i spridda publikationer offentliggjorda poem, utgaf nu i själfständiga upplagor tvenne större sådana, Nattvardsbarnen och Axel. Efter Stagnelius, som 1821--22 skickat ut sina Liljor i Saron, samlades nu den litterära kvarlåtenskapen — tyvärr af den föga noggranne Hammarsköld — och de Samlade dikterna utkommo 1824—26. Och Atterbom, som länge förberedt sig på att med ett större verk eröfra opinionen, framkom 1824 med första delen af Lycksalighetens ö. Vitalis, Beskow och Nicander höllo under dessa år den läsande allmänheten varm genom den ena publikationen efter den andra. Och Dahlgren, Palmblad och Livijn uppbjödo nu sina litterära krafter att ge oss en roman på roman-

tisk botten — Livijns sista och märkligaste, Spader Dame, utkom 1824. Med prisskrifter i Akademien täflade, jämte Beskow och Nicander, till och med den gamle Brinkman, som, smittad af den allmänna poetiska lifaktigheten, ur sina epistolariska meditationer och kritiska reflexioner lockats fram på vädjobanan. Och slutligen uppträdde, 1825, Fahlerantz — ännu anonym — för att i sin breda anlagda Noaks ark i satiriska spegelbilder fånga hela samtidens litterära fysionomi.

1825 var det stora året i vår nationella litteratur, kännetecknad — utom af en mängd större och smärre publikationer af ofvan omtalade och andra poeter — af Tegnér's Fritiofs saga och Geijers Svea rikets häfder, båda tryckta under årets förra del, liksom en ny poetisk berättelse af Franzén, Julie de S:t Julien.

Den nya tiden hade nu vuxit sig fast i sadeln. Romantiken hade slagit igenom. Efter stridernas period, afslutad med Markalls sömnlösa nätter, hade det positiva uppbyggande arbetet blifvit starkt och fruktbart. Dock var därmed icke den s. k. nya skolan, fosforismen, som så att säga tagit romantiken — d. v. s. den tyska romantiken — på entreprenad, öfverallt erkänd; tvärtom, i många kretsar, ej minst i hufvudstaden, var till och med dess förnämste representant, Atterbom, ännu oförstådd eller rent af förhånad.

Tegnér åter med sitt fosterländska patos och med sin kraft och klarhet i stilen, hvilken, trots den starka koloriten, äfven kunde tilltala den gamla skolans anhängare, stod nu erkänd som vår främste diktare, beundrad och tilljublad af gammal och ung, hög och låg, ja, föremål för så mycken hyllning, att han själf, fruktande öfverdriften, led däraf och försökte afvärja den. För Fritiofs saga sköts Lycksalighetens ö i skuggan, och Julie, Franzéns stackars poetiska emigrantflicka, kom nästan icke alls med på den litterära täflingsbanan.

Åt Franzén hade Tegnér alltid lämnat försteget. Atterbom, yngre och djupt indragen i den hänsynslösa partikampen, hade han svårare att erkänna. Men ett närmande förbereddes, om än förberedelserna togo tid.

Försöket att få Tegnér till medarbetare i Phosphoros (1811)

misslyckades. Då han på nyåret 1812 gjorde en resa till Stockholm och därifrån till Värmland, besökte han under ett par dagar Uppsala. Det är sannolikt, att Atterbom och han då blefvo föreställda för hvarandra, men någon närmare bekantskap kom med all säkerhet icke till stånd. Då Atterbom på sommaren 1816 reste omkring i de södra orterna tillsammans med fru Amalia Helvig, född von Imhoff, de unga romantikernas beskyddarinna, besåg man äfven Lund, men Tegnér träffade man icke hemma. På utvägen följande år, då Atterbom anträdde sin stora resa, tog han vägen öfver Kristianstad och östra Skåne till Ystad. Han hade ämnat taga hemvägen (1819) öfver Köpenhamn och Lund, där han räknade på "det nöjet att få språka med Herr Professorn om mycket gammalt och om ännu mera nytt", såsom han skref till Tegnér ifrån Dresden d. 23 okt. 1817.² Detta blef visserligen heller icke af — Atterbom tyckes farit hem genom Skåne samma väg han for ut — men i nämnda bref skrifver han några märkliga ord, hvilka komma som det första försöket till försoning. Sedan han uttalat sin önskan om Tegnér's hälsa och framgång och att denne måtte få "många nya ögonblick af samma inspiration som skänkt vår litteratur så många herrliga sånger", fortsätter han: "Gifve Gud också, att partiagget och klubbsqvaller-andan, som på vår Parnass drifvit så mycket ofog, måtte vid min återkomst lämna mig någorlunda oanfäktad... Hvad jag, af omständigheter (dem jag dock *bort* förstå att beherska) tvungen och kanske någon gång mer än billigt uppretad, bidragit till detta polemiska larm, ämnar jag fullkomligt anförtro åt glömskan eller åt Wallmark, hvilket vill säga detsamma." Och han slutar: "Lef väl och lyckligt och tro, tills vidare bevis kunna göra saken fullkomligt påtaglig, att jag hyser för Herr Professorn helt andra tänkesätt, helt andra känslor, än mången kanske funnit sin räkning vid att förtälja. För poemer, sådana som "Prestvigningen" och "Flyttfåglarne", må gerna en *Hammarspikiad* förlåtas." Vissa uttryck i detta poem, som äfven åsyftat Atterbom, hade annars

¹ Jfr Tegnér's karakteristiska svar till Atterbom, meddeladt i *Samlaren* 1910 af HEDVIG ATTERBOM-SVENSON.

² Brevet tryckt i *Ur Esaias Tegnér's papper*, s. 88 ff.

förekommit denne "lika ovänliga och oväntade som oförtjenta"; men med en liten ed bekräftade han, att han nog trodde "att Herr Professorns inre redan i detta fall erkänner en begången orättvisa. Af mig är den längese'n glömd."

Så kom Epilogen vid magisterpromotionen 1820. Atterbom fick läsa den hos Franzén i Kumla, erkände att den var "ganska vacker", men gjorde åtskilliga anmärkningar mot det ensidiga krafvet på klarhet.¹ Dessa anmärkningar gå igen i stycket "Tegnér", som förekommer bland de "Recensionsblommor", hvilka inleda den på hösten samma år tryckta årgången af Poetisk kalender.

Glöm ej att mörkret sjelf för all färg, för all bildning är villkor,
 Idel ljus och kristall gör att man ingenting ser.
 Skugga är med öfverallt, der något skall synas och målas.
 Natten, all varelses mor, är ock all varelses grund.
 Så ock i dikten det gifs, ja i Tänkandet sjelft ett Förborgadt,
 Heligt, Hemlighetsfullt; roten af tanka och dikt.

Den anonyme författaren varnar för att låta sig berusas af en tillfällig opinion; och med tanken på den Hammarsköldska polemiken manar han Tegnér:

Tag från polemiska värf snart och för alltid godnatt!
 Du är för ädel, för hög att begagnas till pöbelns orakel.

Men så kommer efter Recensionsblommorna ett Fridsrop, där skalden utbrister:

Tjusas mitt bröst? eller nalkas den tid, då det eviga Manhem
 Skådar i värdigt förbund hela sin sångarekrets?
 Då dess skalder, ej lyssnande mer till sorlet för dagen,
 Söner af samma natur, broderligt älska hvarann?

Om Tegnér icke var fullt nöjd med Recensionsblommorna, förtjustes han desto mer af Fridsropet. Det hade helt och hållet afväpnat honom, skref han till Geijer i januari 1821²: "Mig synes

¹ Jfr Franzéns bref till Tegnér af juli 1820, tryckt i *Ur Esaias Tegnér's papper*, s. 130.

² Se *jubelfestuppl.*, V, s. 215 f.

det det sannaste, ädlaste, skönaste, som på länge varit diktadt i Sverige: verkliga fridens ord, som måste finna ett återsvar i hvart ädelt hjärta. Jag hoppas, att hvar och en som läser dem skall, liksom jag, blygas för sin egen lilla fåfånga och inse att det är och egentligen alltid bort vara fråga om någonting oändligen högre och bättre än en usel partiseger . . . Det är skönt att öfvervinnas i sång: mera än en gång har jag blifvit det af dig, af Atterbom och af så många andra; men Gud är mitt vittne, att jag därvid aldrig känt annat än glädje.“ Om författaren tillägger han: “I öfrigt skulle det hjertligen glädja mig, om den anonymus, som skrifvit Fridsropet, vore någon annan än Atterbom. Vi hade då en stor, ganska stor poet mera i Sverige. Men det kan icke vara någon annan.“ Han ber också Geijer att hälsa till Atterbom.

Atterbom hade flere gånger offentligen erkänt den Tegnériska diktens förtjänster, och bland de unga romantikerna var det äfven åtskilliga andra som hyllade Tegnér. Den roll, han fick spela i Markalls sömnlösa nätter, förargade honom föga. Men den skarpa polemiken mot Hammarsköld måste ju väcka anstöt på sina håll. Och så när Tegnér i början af år 1822 utsände sin ståtliga hyllningsdikt till Leopold, togs detta naturligen icke så väl upp i fosforistiska kretsar. Axel blef också skarpt recenserad i ett par af dem influerade tidningar.

Något närmande mellan Atterbom och Tegnér skedde heller icke vid dennes besök i Uppsala 1823 och 1824. Under det sistnämnda besöket, föranlett af biskopsinviqningen (den 30 maj), träffades de båda skalderna annars både hos öfverstinnan Malla Silfverstolpe och hos Geijer; men Tegnér synes då icke hafva uppmärksammat Atterbom eller visat honom någon vänlighet. När sedan under året (1824) Tegnér läste den utkomna delen af Lycksalighetens ö, fann han diktverket vara det bästa af det nya, som då utkommit, och särskildt de lyriska partierna vackra, till en del mästertliga; men som helhet var det honom för luftigt och för mycket allegoriserande, och han ansåg icke att t. ex. Svenska akademien borde vidtaga några åtgärder för dess belöning. — Atter-

boms ställning till akademien var icke sådan, och för öfrigt behöfde man icke göra "något slags courtoisie åt fosforismen".¹

Men under det följande året skulle förhållandet i ett slag ändras eller åtminstone förbättras. Atterbom kom själf till Lund.

Det var Geijer, redan förut intresserad af ett närmande mellan sina båda vänner, som var den direkta eller indirekta orsaken eller förmedlaren. Ansträngd af de sista årens arbete, senast för Svea rikets häfder, blef han ordinerad att söka tankevilva och förströelse genom en resa. Öfverstinnan Silfverstolpe var härför särskildt intresserad, hon ville själf följa med. Till dem anslöto sig snart andra; och slutligen var det ett helt vittert kotteri, som under de sista dagarne af juni 1825 samlades i Östergötland och ställde kosan mot söder: det var utom de två nyssnämnda fru Mallas skyddsling, den unge kompositören A. F. Lindblad, bibliotekarien J. H. Schröder samt Atterbom.

Geijer ämnade sig icke blott till Skåne och Danmark, utan hade blifvit satt i tillfälle att företaga en resa i Tyskland, dit också Malla Silfverstolpe och Adolf Lindblad medföljde. Atterbom åter synes förnämligast hafva velat besöka sina danska vänner, P. Hjort, Ingemann m. fl.: hos dem hade han länge funnit stöd och uppmuntran, hos dem hade Lycksalighetens ö blifvit mottagen med entusiasm, och af besöket hos dem väntade han sig mycken och välbehöflig huggnad. Så skulle han också förnya bekantskapen med Oehlen-schläger och kanske göra den helt intim. På vägen måste man ju passera Lund; dit hade Geijer annonserat sig, och där ville denne gästa sin landsman Tegnér. För Atterbom kunde kanske detta besök också blifva af värde. Som reslektyr hade Malla Silfverstolpe medtagit den strax förut utkomna Fritiofs saga. Med sig hade Geijer sin nya bok och dessutom ett exemplar af Franzéns nyss färdiga berättelse på vers Julie de S:t Julien.

Tegnér hade under den föregående vintern varit krasslig till hälsan. På hösten 1824 hade både han och hans hustru varit sjuka. Och på våren följande år var han länge vid "ovanligt mörkt och

¹ Bref till C. P. Hagberg af d. 30 dec. 1824, tryckt i *jubelfestuppl.*, V, s. 411.

svårt lynne“, hvilket sammanställdes med en lefversjukdom eller med hemorroidalplågor, som drefvo blodet till hufvudet, där han kände “en grufvelig hetta“.¹ Det besök i Växiö stift, som han företog i maj—juni, blef icke till förbättring. På återvägen till Lund var han ganska sjuk, och Ling, med hvilken han några dagar hade sällskap, försökte förgäfves kurera honom — det blef blott värre af Lings behandling, skref Tegnér till Heurlin (den 4 juli 1825), och han uttrycker sig helt vresigt, ja nästan förbittradt öfver den gamle vännen. Nu hade man ordinerat iglar, men Tegnér var rädd att bli förvand af denna kur. Han tillägger: “Geijer väntas i dessa dagar. Han vore mera välkommen, om mitt lynne och min hälsa vore bättre.“ — Det var nu svåra tider i den Tegnérska familjen — “Mjältsjukans“ år. Den för Tegnér så hugneliga vänskapen med friherrinnan Martina von Schwerin hade nu på våren blifvit om icke bruten, så betänkligt rubbad, tack vare skvaller och missförstånd. För en annan kvinna hade en böjelse starkt flammats upp — det var hustruns bästa väninna eller den hon kallade så, och denna förhöll sig och måste förhålla sig afvisande. För hustrun synas dessa år också varit kritiska, och hon hade esomoftast nervösa anfall.

Det var således vid en allt annat än gynnsam tidpunkt som de märkliga resenärerna från Uppsala kommo att besöka det Tegnérska hemmet i Lund. Emellertid blef intrycket därifrån på det hela angenämt och i visst afseende bättre än man någonsin, äfven utan att känna Tegnérns sjuklighet, skulle kunnat hoppas.

Malla Silfverstolpe berättar i sin resejournal rätt lifligt om vistelsen i Lund.² Alla resenärerna voro väl bekanta äfven för Tegnérns fru, som träffat dem i Uppsala vid biskopsinvigningen, och som Malla funnit vara “också hygglig, trefflig och lätt att bli bekant med“. Nu var det vid gästgifvaregården i Lund tillsagdt att man genast skulle skicka bud till Tegnérns, när de väntade kommit.

¹ Uttrycket falles i ett bref till Heurlin af d. 2 maj 1825. Detta bref är otryckt (och förvaradt i Lunds universitetsbibliotek), liksom öfriga här citerade, vid hvilka icke annat förhållande särskildt anmärkes.

² Se *Memoarer utg. af MALLA GRANDINSON*, III, s. 145 ff. (om Tegnérns vistelse i Uppsala 1824 *ibid.*, s. 110 f.

Det var vid 10- eller 11-tiden på f. m. tisdagen den 5 juli, som dessa inträffade. Det dröjde icke många ögonblick, innan biskopinnan Tegnér uppsökt öfverstinnan. Tegnérsvåger Olof Myhrman, som anländt till Lund några dagar förut, kom med bud från biskopen.¹ Fru Mallas reskamrater blefvo bjudna till Agardh, som den dagen hade herrmiddag. Öfverstinnan ombads komma till Tegnér till middagen; och biskopinnan kom själf med sina två "allrakäraste småflickor" och sin yngste son och hämtade henne. Där var för öfrigt blott en dam bjuden, fru Eufrosyne Palm, som biskopinnan presenterade som sin "första och bästa vän". Om sin man berättade fru Tegnér, att han var mycket sjuklig och att hans lynne också lidit däraf. Kuren med blodiglar hade han uppskjutit ända till samma dags morgon, då hustrun öfvertalat honom att begagna detta läkemedel, som måhända kunde göra honom kry till de väntade gästernas ankomst. Han hade mycket längtat efter sin vän Geijer, och biskopinnan hoppades också att Geijers besök skulle medföra diversion för honom.

Till sin hustru skref Geijer att de, innan de gingo till Agardh, först besökte Tegnér: "Han är sjuklig, hade om morgonen haft 6 iglar applicerade, der Hæmorroidalpatienter bäst behöfva dem och klagade öfver yrsel i hufvudet och äckel i magen. Han emottog mig mycket hjertligt och försökte äfven följa oss till Agardh, men satt der blott en stund och återvände hem. Hos Agardh, som är en mycket hygglig karl, var, såsom vanligt i Lund, vänlighet och vällefnad." Malla Silfverstolpe berättar också att Tegnér hemkom, medan damerna ännu sutto till bords. "Han såg matt ut, men är vackrare än förr och föreföll mig obeskrifligt älskvärd, särdeles vänlig var han ock." När han drog sig tillbaka till sina rum, tog han Geijers nya bok (Svea rikets häfder) med sig till lektyr, och den sysselsatte honom äfven de följande veckorna, såsom man ser af hans bref till Brinkman. På aftonen, sedan de resande herrarne

¹ Denna upplysning om Olof Myhrman är hämtad ur ett bref från E. G. Geijer till hans hustru, skrifvet ombord på båten till Köpenhamn d. 8 juli. Utdrag ur detta bref, här nedan vidare meddelade, liksom ur några andra från Geijer till hustrun, äro med yttersta välvilja ställda till min disposition ur det Geijerska familjearkivet.

kommit från Agardhs middag och man besett biblioteket, naturalie-kabinetten och domkyrkan, var Tegnér inne hos sina gäster, och man fick då bland annat höra Atterbom en stund läsa ur Franzéns nya diktverk *Julie de S:t Julien*.

Följande dag, som var Esaias-dagen, skulle Tegnér ha middag. De resande besågo först Helgonabacken, biskop Faxes vackra park, och observatoriet. Tegnér var nu med, "liflig, meddelsam och obeskripligt angenäm". Men vid middagen inträffade det obehaget, att hans hustru, "sjuk af ett nervöst anfall", icke orkade komma till bords, utan först efteråt visade sig. Men för öfrigt var middagen ståtlig med tal och skålar. "Tegnér tycktes upplifvad af glädjen att se oss och vi talade mycket", skref Geijer hem. Det serverades färsk hummer, hjortstek, bålar m. m. Biskop Faxes och flera andra af husets vänner voro där. På eftermiddagen drogo sig herrarne tillbaka i världens rum, heter det i fru Silfverstolpes memorarer, "utom den förtjusande Tegnér själf, som ändå ej alldeles öfvergaf mig". Hon skulle med Lindblad på kvällen fara till Malmö, där hon hade en del uträttningar före utlandsresan. Tegnér förde henne i sin vagn tillbaka till gästgifvaregården. Geijer, Schröder och Atterbom stannade kvar, och "voro rätt välplägade då jag skildes från dem", säger fru Malla.

Torsdagen den 7 var det middag hos Faxes, och där gick alltid mycket rundligt till. Af "den Lundska och skånska välplägnaden" fingo de resande en liflig och påtaglig förnimmelse. Om denna välplägnad skref Atterbom till sin fästmo¹: "Punsch, bishoff och utsökta viner flödade oupphörligt". Emellan måltiderna serverades jordgubbar och konfekt. "I Lund höll man på att mörda mig med idel välvilja och gästfrihet." Atterbom prisar särskildt Agardh och Tegnér, med hvilka båda han nu blef bror. Den förre fann han vara "en mycket aimabel man". Särskildt var den vänskap och den hjärtlighet, med hvilken Tegnér nu omfattade honom, angenämt öfverraskande, "emedan han tillföre icke alltid uppfört

¹ Ur *Atterboms bref till sin fästmo*, utgifna af HEDVIG ATTERBOM-SVENSON 1911, har redan före tryckningen tillfälle välvilligt lämnats mig att göra några utdrag; de äro särskildt tagna ur brefven af d. 10 juli från Köpenhamn och d. 3—4 augusti från Lund.

sig så vänskapsfullt emot mig; men också hafva vi aldrig förr riktigt personligen känt hvarandra.“ Hos Tegnér's vore de “både aftnar och mornar“.

Det var på morgonen sista dagen af deras vistelse i Lund som den stora försoningen skedde. Tidigt kom bud till Geijer och Atterbom från Tegnér, som önskade tala med dem. Tegnér, skriver Atterbom till sin fästmö, “höll då med oss ett högst märkvärdigt samtal, under så mycket allvar att han därvid flere gånger utgöt tårar och lockade dem äfven ur våra ögon. Det var då (och således icke vid drycks-glasen) som han erbjöd mig broderskap och vänskap, och visade sig för oss på en så verkligen skön och älskvärd sida, att om denna sinnesstämning hos honom fortfar, många förmånliga följder för Svenska Vitterheten visserligen skola uppkomma af detta vänskapsförbund.“

För sin hustru berättade Geijer om denna händelse sålunda: “Vi voro hos honom största delen af förmiddagen. Han var mild och vek ända till tårar. Det syntes som om han tagit sig några intryck af mig under gårdagens samtal till hjertat. Detta samtal (i politik och litteratur) hade af mig blifvit fördt med min vanliga, visserligen godhertade, häftighet, hvilka du så ofta förebrått mig, och som, Gud vet huru, lär ge mig en ton och ett utseende af hårdhet, under det mina ögon kunna vara fulla af tårar, och jag tycker mig mena som bäst med hela världen. Mot Atterbom trodde han sig ha att afbedja gammal orätt. Vi blefvo efter första förvåningen äfven rörde. Det blef en scen, som slutade dermed att Tegnér, liksom inspirerad, uppreste sig och under strömmande tårar, i en slags välsignelse öfver oss uttalade hvad han af oss hoppades och fordrade för Svenska Vitterheten. Med honom sjelf, menade han, vore det förbi. — Den hederlige Tegnér! Han känner sig med sitt Biskopsämbete kastad ur sin bana. Hans redlighet gör att han vill uppoffra sig åt sina nya pligter med fullt allvar. Men han finner dessa lika motbjudande som svåra. Hans stift är genom gammal vårdslöshet ej i den bästa ordning. Han har begynt *strängt*, men dessa nya bekymmer ha nedtyngt och förörkat hans sinne. Jag sade honom allt det goda som jag verk-

ligen om honom tänker och påminte honom, att den, som nyss gifvit *Friithiof* åt Svenska Vitterheten, minst borde förtvifla om sin förmåga. Han viste allt beröm ifrån sig, talte med bestämdhet och klarhet om sina poetiska både förtjenster och brister, men slutade med att lägga handen på hjertat sägande: mitt egentliga onda sitter här. — Emellertid blef han efter detta samtal lättare och bättre till mods, och då vi om eftermiddagen återvände från Biskop Faxe, funno vi honom, såsom det syntes, både frisk och glad. Biskopinnan Tegnér var deröfver obeskrifligen förnöjd. Både hon och alla öfriga närvarande sade, att de ej på länge sett Tegnér så lik sig. Efter ett hjertligt farväl reste vi på qvällen.“

Det var i det lundensiska skaldehemmet vid Gråbrödersgatan — i de låga rum, som ännu kvarstå inrymmande Tegnérmuseet — som denna vackra försonings- och förbrödringsscen ägde rum. Till innebörden däraf återkomma vi nedan.

De stunder på aftonen efter Faxes middag, som Geijer och Atterbom tillbragte hos Tegnér, utfylldes delvis med brefskrifning. Geijer fick tillfälle att skriva hem till sin hustru. Detta bref, som sedan fortsattes ombord på båten till Köpenhamn följande morgon och först afsändes den 10 eller samtidigt med Atterboms bref till sin fästmö, började sålunda: »Söta Anna Lisa! Jag vill med dessa rader ifrån Tegnérs skrifbord blott säga dig, att jag och vi alla må väl, att jag af Tegnér njutit mycken vänskap, är ganska nöjd med mitt vistande i Lund och reser just nu till Malmö.«¹

Före afresan kl. 7 hade de tre vännerna skrivit i samma bref² till den af dem alla så högt uppburne Franzén. Tegnér tackade denne nu för hvad han gifvit den svenska vitterheten genom sin sista sköna dikt; och Geijer och Atterbom nedskrefvo några varma och glada hyllningens ord, Geijer tillägger: »Du må förlåta Tegnérs

¹ I Geijers »Minnen», utgifna 1834, heter det ur detta bref: »Hvilken härlig slätt omkring Lund och Malmö! Hvilken skön anblick denna afton från Helgonabacken! Här har jag tillbragt två mycket angenäma dagar i Tegnérs sällskap och sänder dig den sista hälsningen från hans skrifbord».

² Tegnérs del af detta bref är tryckt i *jubelfestuppl.*, V, s. 456. Geijers och Atterboms tillägg *ibid.*, VII, s. 267. Tegnér skref sedan till Franzén om detta tillfälle (tryckt *ibid.*, V, s. 491): »Jag var så sjuk, att jag knappast kunde sitta uppe, under det jag skref de få raderna».

uppmaning och till en del hans vin (sed in vino veritas) denna utgjutelse!“

Biskop Faxé ställde på aftonen sitt ekipage till de tre resenärernas förfogande för färden till Malmö; hans son, den älskvärde v. bibliotekarien Jacob Faxé, gjorde dem sällskap. Ett par andra middagsgäster hade farit förut för att visa dem en särskild uppmärksamhet på samma gång som en öfverraskning. Det var två nya bröder, berättar Atterbom för sin fästmö, ”professor Lindfors och adjunkten Reuterdahl, som åkt i förväg och nu mötte oss midt på vägen, med en mängd bouteiller af punsch och bichoff som de nödgade oss utdricka.“

Kl. 11 på aftonen kommo Geijer, Atterbom och Schröder¹ till Malmö och mottogos där af öfverstinnan Silfverstolpe och Lindblad. Dessa finga då genast del af ”huru ädel och obeskrifligt älskvärd Tegnér visat sig för dem“, omtalar fru Malla. Och på paketbåten till Köpenhamn berättade Atterbom följande morgon vidare om sina och Geijers samtal med Tegnér: ”Obeskrifligt intressant. Med återhållna tårar talade han, och mitt hjärta svällde af glädje och hopp öfver förtroendet och vänskapen emellan dessa två ädla svenska män, öfver den bortfallna muren af misstroende och missförstånd dem emellan. Endast detta resultat vore nog att göra vår resa välsignad“, tillägger den varmhjärtade antecknarinnan.

Det var ursprungligen påtänkt, att Tegnér skulle följa med till Köpenhamn; om detta synes han ha gjort upp med sina gäster på ofvan beskrifna Esaias-dag. Men hans hustru, som väl icke utan skäl fruktade att, så klen Tegnér var, en sådan resa kunde skada hans hälsa, blef orolig och lade sig med ifver däremot, och Malla Silfverstolpe antyder att det var detta som förorsakade hennes illamående vid middagen. Tegnér blef då hemma, men skulle försöka

¹ J. H. Schröder skref till J. Adlerbeth från Köpenhamn den 19 juli (brefvet i Uppsala universitetsbiblioteks manuskriptsamling, sign. G. 263 p.): »Geijer, Atterbom och jag äro på det högsta nöjda med det emottagande vi rönt så i Lund som Köpenhamn af därvarande lärde... I Lund vistades vi i 3 dagar med mycket nöje. Ena dagen hos Agardh, den andra hos Tegnér, den 3:dje hos Bisk. Faxé, som i sitt eget åkdon, med 3 hästar bespändt, förde oss till Malmö.» Schröder synes för öfrigt blifvit särskildt omhändertagen af professor A. O. Lindfors.

komma efteråt med sin hustru öfver till den danska hufvudstaden för att — såsom Atterbom skref — "vistas här i Geijers och mitt sällskap". Från Malmö hade Geijer på morgonen före afresan (den 8 juli) i hast sammanskrifvit till vännen i Lund ett bref, hvori denne på det hjärtligaste tackas för all bevisad vänskap, och där för öfrigt hans påtänkta resa afhandlas: "Ju förr du kunde komma, ju mer finge vi njuta af ditt och din hustrus sällskap. Slå ej resan ur hågen, i fall din hälsa ej annorlunda fordrar" tillägger Geijer. Men Tegnér's hälsa fordrade bestämdt att han stannade hemma. Efter några dagar måste han intaga sängen och låg sedan i 8 dagar och var icke fullt frisk, när han den 25 juli fick stiga upp: det var "en tämligen allvarlig anstöt" af hans vanliga hemorroidalplågor, som tre år förut hållit honom en längre tid sjuk (bref till Heurlin af d. 25 juli 1825).

I stället för en samvaro i Köpenhamn fick Tegnér i Lund ånyo mottaga sin gamle vän och sin nyförvärfvade, då desse återvände från utlandet. Atterbom, som under tre veckor gjort besök hos danska vänner och blifvit mycket firad, kom via Helsingborg tillbaka till Lund måndagen den 1 augusti och stannade veckan ut. "Här må vi väl", skrifver han till fästmön, "men skulle må mycket bättre, om vi sluppe de många kalaserna — hvarje middag och kväll." Han beklagar sig också öfver den starka värmen. En dag voro han och Schröder — som följt med honom tillbaka, under det att de tre öfriga Uppsalaboarne fortsatte till Tyskland — jämte Lindfors och Reuterdahl ute hos excellensen De la Gardie på Löberöd, mecenaten och handskriftsamlaren.¹ Man hade också haft en tanke på att besöka "en för vitterhet och mångfaldiga talenter vidtberömd friherrinna von Schwerin"; men detta besök på Sireköpinge tyckes icke ha blifvit af.

Geijer återkom sex veckor senare. Tegnér var ännu då nedtryckt och sjuklig — en färd till Köpenhamn, som verkligen blef af i augusti (efter Atterboms besök) men som företogs hufvudsak-

¹ Atterbom inskref då en vers i albumet, hvori såväl prisas ställets »skönhet af konst och natur», som ägarens hjärta, »det ädla, det milda, det glada» (afskrift i De la Gard. Ark. Cod. Coll. I: 5 å Lunds universitetsbibliotek).

ligen i syfte att rådfråga läkare, hade varit tämligen resultatlös. Första dagen af Geijers besök hade Tegnér förefallit "rask och munter"; men följande dag (d. 25 sept.) var han åter ansatt af sina vanliga krämpor och nedslagen till sinnet, han föreföll olycklig och äfven otillgänglig. "Han liknar en höstdag med glänsande solblickar mellan molnen".¹ Själ beklagade Tegnér (i bref till Heurlin d. 26 sept. 1825) att han af sjukdom hindrats följa med Geijer till Herrevadskloster, såsom han önskat.

Mellan Tegnér och Geijer kom det måhända aldrig till full förståelse; men deras vänskap och högaktning för hvarandra bestod profvet af många slitningar och meningsbrytningar. Om värmen i Geijers önsknings vid det följande årsskiftet kan man ej misstaga sig: "Först och främst välsignelse åt dig och de dina på det nya året! Låt denna enkla önskan innefatta allt godt jag unnar dig, hälsa, trefnad, flygt af sorg och bekymmer!" (Geijer till Tegnér d. 6 jan. 1826.)

*

När Atterbom återkommit till sin fästmö i Östergötland, fann han anledning att om sin resa skriva en liten berättelse till Tegnérns intime vän Brinkman, som länge uppmuntrat Atterbom och som naturligen var mycket intresserad af hans besök i Lund.

Då brefvet — förvaradt i Trolle Ljungby arkiv — ur flera synpunkter är af intresse, aftryckes det här in extenso:

Solla d. 22 Aug. 1825.

Välborne Herr Envoyé!

Vid min återkomst hit för ett par dagar sedan (eller d. 19 dennes) från en resa till Danmark, fann jag ibland åtskilliga andra bref, som ankommit under min bortovaro, äfven ett från Kammarh. Bernhard Rosenblad, dateradt Berlin d. 15 Juni, och bilagdt med ett annat från vår gemensamma Väninna Fru v. Helvig, hvilket hon bedt Tit. Rosenblad att genom *mig* framskaffa till sin ägare; förmodligen i den mening, att jag *säkert* visste hvar denne ägare nu under sommartiden vore att träffa, eller kanske ock, att jag först omkring början af Juli skulle afresa från Upsala till Östergöth-

¹ Bref till Malla Silfverstolpe, *Saml. skr.* I: 8, s. 469 f.

land och då taga vägen genom Stockholm (ty adressen på Rosenblads couvert var ställd till *Upsala*). Huru nu härmed må förhålla sig, så har jag nu det nöje, att med möjligaste skyndsamhet få till Er öfversända vår Amalias bref, och hoppas, att min vördade Vän ej tillräknar *mig* att det så *sent* infinner sig. Ni känner tvifvelsutän, att jag i år lemnade Upsala redan i de första dagarne af April; och emedan jag d. 1 Juli anträdde min resa till Danmark, är det icke mitt fel, att det sedermera hit ankomna brefvet ej förr, än nu, kunnat afskickas. — Min resa företogs härifrån i Geijers, Öfverstinnan Silfverstolpes, Schröders och den unga genialiske componisten Lindblads sällskap. Schröder och jag uppehölo oss i Köpenhamn till d. 31 Juli, då vi på ångskeppet Caledonia transporterade oss derifrån till Helsingborg (d. 8 var dagen af vår ankomst till Danmarks hufvudstad, på en paquet-båt från Malmö). Från d. 13 Jul. till d. 21 vistades jag midt i hjertat af Seland, hos min gamle italienske Reskamrat Hjort, som är Lector i Tyska Litteraturen vid den ny-organiserade Riddar-Akademien i *Sorö*. Schröder och Geijer hade följt mig dit, men qvadröjde der blott öfver en dag. Vid min återkomst till Köpenhamn träffade jag endast Schröder; de öfriga ledamöterna af vårt rese-sällskap hade d. 19 afrest på ett ångfartyg till Kiel. De ämnade bese trakterne omkring Rhein, vid Bonn, Cölln etc. etc. och sedan, *kanske* öfver Frankfurt och Nürnberg, begifva sig till Dresden, der de hoppades få möta Fru v. Helvig. Troligtvis äro de nu redan der. — På bortresan vistades jag ett par dagar i Lund; på hemresan en vecka. Jag kan mycket och hjertligt helsa från *Tegnér*, med hvilken jag der dagligen umgicks. Jag blef af honom bemött med en välvilja och en vänlighet, som jag icke hade väntat mig. Vi sammanlefde och åtskildes såsom de bästa vänner; åtminstone sade han mig det med all möjlig pregel af upprigtighet, och jag tror honom gerna på hans ord. Jag fann honom mycket älskvärd; naif, godsint, qvick och treflig. Vissa underliga fördomar har han, t. ex. mot Philosophi, mot Danskar och Tyskar, mot Rhenskt vin och mera sådant. Men han har det företrädet framför Oehlschläger, att han låter motsäga sig, äfven ganska direct och häftigt, utan att bli sårad eller förlora sitt goda lynne. För öfrigt är han, tyvärr, mycket sjuklig, och mycket mjältsjuk. Kanske blir han friskare och gladare, när han kommer i medelpunkten af sin nya verkningskrets. Bristen på sällskap, åtminstone på *godt* sällskap, i Wexjö, är likväl en betänklig omständighet. Oss emellan sagdt, tror jag icke, att i sjelfva Lund hans dagliga omgifning varit den bästa, eller för honom mest nyttiga. — Mellertid var hans umgänge mig högst angenämt. Vi ha missförstått hvarandra i åtskilliga punkter; vi kommo öfverens derom *in bona caritate*, och så är allting godt.

Uppresan hit skedde öfver Christianstad (nedresan hade gått öfver Eksjö, rakt genom Småland på Lund), genom Blekinge och Calmar Län, längs

efter den herrliga Östersjökusten. Ifrån Lund hade jag gjort en excursion till Excellensen De la Gardie på Löparöd; från Christianstad besöktes Rålambska Bibliotheket vid Strö, och kort derefter Excellensen Wachtmeister på Årup. Han bad mig oändligt hjertligt helsa Er. En god vän, och — hvad mera är — en god och upplyst man! — Hans åsigter tycktes mig öfverensstämma, åtminstone i allt hufvudsakligt, med den förkättrade »Historiska Skolans». Vi talade äfven mycket om Landsh. Järta. Han visade mig ett märkvärdigt ställe om Nord-Amerikanska Republiken, i en fransysk bok, hvars författare heter antingen *Bonjour* eller *Beaujour*. Stället är derföre märkvärdigt, emedan det innehåller ett ännu hårdare anathem öfver dessa fristater, än någon »ultraistisk» Svensk hittills yttrat, och står likväl i en bok, som NB. är skriven af en Liberal i afsigt att lofprisa dem. Det bör vid något tillfälle citeras och begagnas. —

Kort förut hade vi vid Åsums kyrka betraktat en Runsten, upprest af Biskopp Absalon, enligt stenens eget vittnesbörd. Prosten der¹ är sjelf fornforskare, och tracterar tillika med dråpliga frukostar. — Ett par dagar tillbragtes i trakten af Carlshamn, på en vacker gård kallad *Stensnäs*, tillhörig en högst intressant Grosshandlare Winberg, en Phœnix ibland Grosshandlare. Han har i sitt hus en ung Prest, vid namn *Thomander*, som håller på att öfversätta Shakespeare, och äger ett af de yppersta hufvuden (d:o hjertan) i hela Skandinavien. Ej långt derifrån ligger en romantisk egendom, *Ellaholm*, vid Mörums åns utlopp i Östersjön; der tillbragtes ock en dag i mycken gamman. Carlskrona, Calmar och dess sköna Län genomreste jag sommarn 1816 i Fru Helvigs sällskap, men återsåg dem nu med fördubbladt nöje. Öfver caminen i Eric XIV:s sängkammare på Calmar slott² stodo ännu hennes och mitt namn skrifna med blyerts bredvid hvarandra. Jag hade bortglömt denna inscription; men fick höra af en Lector i vårt sällskap, att äfven *den* plägar visas åt Resande såsom en bland rummets märkvärdigheter. —

Om Köpenhamn och Danmark har jag ej tid att säga någonting; jag skulle då ej sluta på flera dagar. Mitt vistande der har varit utsägligt angenämt och lärorikt. Alla människor ha täflat i att bemöta oss med den hjertligaste välvilja och gästfrihet. Hvilka ofantliga litterära, artistiska och antiqvariska samlingar! Hvilken ljuf och rik idyll är denna Selands-ön med sina undersköna bokskogar! Öfverallt vänlig natur och vänliga menniskor. Och under det jag i mitt eget fäderneslands hufvudstad anses för ett Därhushjon samt den uslaste bland alla svenska rimmare, helsades jag, nästan dagligen, i *Danmarks* hufvudstad af välkomst-sånger och andra vänliga uppsatser i danska tidningsblad, dicterade af ett ganska motsatt omdöme; —

¹ Det var den bekante samlaren C. G. Rönbeck.

² Jfr Atterboms *Amaliaminnen*.

stycken, hvilkas författare, med undantag af en ende, voro mig alla *personligen* obekanta.

Med *Oehlenschläger*, hvars bekantskap jag redan gjort i Berlin, var jag ofta och förtroligt tillsammans. Han är en god människa, som man måste hålla af, oaktadt hans oerhörda, ja i sanning colossala fåfänga; han är en fullkomlig poetisk och litterär *Narcissus*. I följd häraf hafva hans flesta danska vänner dragit sig ifrån hans närmare umgänge. De påstodo, att äfven mellan honom och mig skulle vänskapen icke räcka länge, om jag gåfve mig tid att dröja längre i Köpenhamn. »Det behöfs blott att Ni en gång säger honom *sanningen*, så är det förbi», sade man; »och ju oftare och ju värre Ni hör honom radotera, ju starkare blir Ni frestad dertill.» Möjligt! Likväl disputerade jag med honom åtskilliga gånger, äfven i afseende på hans egna arbeten, utan att han deröfver blef ond eller mindre vänlig. Kanske motsade jag honom dock *lenare*, än hans Danska vänner; kanske inrymde han mig ock något slags större *rätt* att raisonnera med sig, emedan *de* icke göra vers eller åtminstone ej drifva det yrket i stort. Summa: vi skildes åt med vänskap, ja med rörelse — sedan jag hos *honom* tillbragt den *sista* qvällen af min vistelse i Köpenhamn. — Han behagade ge Lycksalighetens Ö många loford, och ville att jag snart skulle fullborda den; men sedan välja något *historiskt* ämne att dramatiskt behandla. Derpå yrkade äfven *Ingemann*, som jag dagligen träffade i Sorö, der han är bosatt som Lector. Det är en god människa, en *biedermann*, öppen, ren och religiös; förofrigt visserligen i talent vida underlägsen *Oehlenschläger*. Han var i synnerhet nyfiken, att få se idéens *religiösa* tendens i andra delen af min Ö tydligare framträda. — Äfven Tegnér yrkade mycket på, att jag ur svenska historien skulle välja något ämne till dramatisk behandling. Men, hvilka svårigheter att skrifva dramer i ett land, der ingen egentlig Theater existerar, och således ej något praktiskt studium af theater-väsendet är möjligt! — Ty hvad vill det Stockholmska eländet betyda? —

Lef väl, och tänkt någon gång på en

trofast vän
Atterbom.

Omkring d. 31 dennes reser jag till Upsala, genom Södermanland och Westmanland. — Har Ni ännu sett min älskvärde Slägtning Kernells älskvärda bok?

Oehlenschläger har skänkt mig en ny (af sig författad) Roman, *Ön i Sydhavet*, — med hvilken man är i Köpenhamn *öfverdrifvet* missnöjd. Den har åtminstone *partiella* förtjänster — och dem ganska betydliga. Visserligen innehåller den ock mycket strunt. Författarens vurm är nu att *reflectera* och vara på sitt sätt *philosoph*.

Helsa obeskrifligt alla Vänner, Beskow och hans fru, m. fl. m. fl.

Med samma post som Geijers nyårsbref 1826 följde ett varmt tacksamhetsbref från Atterbom till Tegnér:¹ "Tallösa tacksägelser för de ljufva, de oförgätliga stunder, som din uppmuntran, din vänskap under vår (tyvärr alltför korta) sommar-sammanvaro skänkte mig! Du såg mig då *sådan jag är*, och du trodde mig, *såsom sådan*, vara värdig din närmare välvilja; ja, du sökte uppelda mitt vacklande mod med att yttra förhoppningar om min talent, dem jag dels aldrig hyst, dels åtminstone längesedan upphört att hysa."

Tegnérns uppskattning verkade oerhördt upplyftande på den sensible Atterbom. Om själfva försoningsscenen och Tegnérns ord därunder berättade han för sina närmaste med glädje och stolthet. Vi känna t. ex. huru Adolf Lindblad, som samma och följande dag hörde därom, uppfattat scenen. Under tårar, skrifer Lindblad till sin fästmö,² erkänner Tegnér, "att han gjort Atterbom — och den tid han bildat — orätt; att han stjal lönen undan för den egentliga dagsverkaren, att han fruktade det framtiden skulle hämnas på honom för det bifall han skördat af samtiden, att han väl visste denna publiks fåvitskhet, som nu upphöjer honom, att han ej längre vill vara, och redan längesedan upphört att vara hänförd af detta pöbelns rop, och att det är nöden och behovet af frid i sitt eget hjärta, som nödgar honom till denna bekännelse, med ett ord: han stiftade ett vänskapsförbund med Atterbom, omfamnade honom, kallade honom *Du*, och uppmanade honom att fortfara på sin poetiska bana och blifva Sveriges största skald; 'det gamla Sverige', menade han, 'är värdt att det räddas ur lättsinnighetens och fåkunnighetens armar'."

Det har tydligen förhållit sig så — och är för Tegnér mycket betecknande — att han kände behof af att göra Atterbom, hvars diktarbegåfning han mer och mer lärt sig uppskatta, ett vänligt och varmt uttalande därom; han ville öppet erkänna, att han icke alltid dömt honom rätt, och på sitt vanliga anspråkslösa sätt tillräknade han sig själf ringa poetisk förtjänst. Troligt är också, att han, sjuklig och lätttrörd som han denna tid mer än annars var,

¹ Tryckt i *Ur Esaias Tegnérns papper*, s. 245 ff.

² Bref meddeladt i utdrag af M. G. i *Samlaren 1890*, s. 19, noten.

lät undfalla sig starka ord, som lätt kunde fattas som ånger och som ett tillbakatagande af forna åsikter och meningar. Innebörden af hans ord har väl ändock öfverdrifvits af Atterbom och hans vänner. Tegnér själf har omtalat detta sammanträffande i vida lugnare uttryck, men visserligen med öppet och varmt erkännande. Till Beskow skref han,¹ att han var glad åt Atterboms besök, "ty jag fann honom i umgänget helt annorlunda, än jag föreställt mig honom, liffigare, intressantare, treffigare". Och till Brinkman yttrade han sig i samma riktning.² Men i detta senare bref (skrifvet strax efter Geijers andra besök) tillägger han några reflexioner, som visa att hans beundran icke var obetingad, och att han icke gått med på alla fosforismens teorier, tvärtom häfdat sin gamla fordran på klarhet i diktningen och gjort det kraftigt i omedelbar uppriktighet, "icke utan ingifvelse". Han skrifer:

Jag fann honom rätt intressant i umgänget, rätt hygglig och älskvärd. Bli han icke en stor poet, så är han dock i hela sitt väsende ett poem.³ Äfven om det förra kunde vara hopp, i fall han någonsin öfvergäfvde de luftiga diktregionerna och fattade för sin dikt fast fot på svenska historiens malmrika grund; men ännu sväfvat han mellan himmel och jord i metafysikens töckenland »tristis et infelix umbra, quæ nec ad superos, nec ad inferos pervenire potest». Af all syra är ingen så skadlig för den mänskliga organismen som den metafysiska magsyran, hvilken förmörkar hufvudet och hopkrymper hjertat. Det gifves hvarken i konsten eller i lifvet något annat som saliggör, än genomskinlig klarhet, som rätt väl låter förena sig med det djupaste djup. Eller vet du något klarare än Sofokles och Shakespeare, ehuru den senare i synnerhet aldrig arbetar utan på djupet, där det mänskliga hjertats guldådror ligga? — Detta och mycket annat predikade jag både för Atterbom och Geijer, så sjuk jag också var. Jag erkänner gärna, att de äro skarpsinnigare än jag; men jag hoppas ändå, att hvad jag af fullt hjärta och ärligt sinne sade dem, icke utan ingifvelse, ej skall vara utan all frukt för svenska litteraturen, i synnerhet om andra, för hvilka de böra ha mera förtroende än för mig, inpräglade dem det samma. För öfrigt har du rätt deri, att A. ej borde ta humör af publikens kallsinnighet. Den, som likt mig åtnjuter hennes gunst, vet väl huru litet den är värd.

¹ Den 27 okt. 1825, se *jubelfestuppl.*, V, s. 477 f.

² Se brefvet af d. 28 sept. 1825, *jubelfestuppl.*, V, s. 475 f.

³ Jfr ATTERBOM's liknande uttryck om Ling i *Recensionsblommorna*.

Bland de "åtskilliga goda följder", som man enligt Atterbom kunde vänta af hans resa såväl för hans egen som svenska litteraturens framtid, kunde man tvifvelsutan räkna hvad Tegnér i detta bref antydt. Dessa goda råd ha säkerligen icke blifvit utan verkan på Atterbom, äfven om han nu aldrig kom att mer än planlägga diktverk med motiv ur den svenska historien. Tegnér's resonnemang i anledning af Lycksalighetens ö förklingade icke ohörddt. Han fann, såsom Atterbom själf erinrar om i sitt bref af januari 1826, detta poems idé mera en filosofisk än poetisk. Atterbom måste medge, att det icke var lätt att lefvandegöra eller "såsom mänskligt-artade personliga väsenden objektivisera" Öns luftiga varelser, och att verkets allegoriska natur medförde stora svårigheter. Också försökte han att i de två sista äfventyren vinna mera reala utgångspunkter eller grundlag: "sedan *olyckan* riktigt kommit i gång, flyttar hon Felicia på en mera vanligt kvinnlig och hela personalen på en mänskligare grund".

Atterbom och Tegnér stodo nu som samtidens främste diktare af den yngre generationen och ett närmande dem emellan, ett erkännande utan afund af hvarandras förtjänster måste därföre blifva betydelsefullt.

Ett fredstillstånd, redan förut på flera håll önskad, synes också efter detta skaldemöte i Lund hafva inträdt i den svenska litteraturen, åtminstone på dess höjder, där man nu en tid framåt kan iakttaga mera trefnad och lugn. Fosforismen, såsom en aggressiv och polemisk rörelse, framträdde allt mera sällan. Men romantikens åskådningssätt hade, såsom vi antydt, börjat tränga igenom och väckte allt mindre opposition. Och Tegnér, hvars omdöme gällde högt i många kretsar, ej minst i hufvudstaden, yttrade sig numera med större erkännande om ny-romantikernas diktning och sträfanden. —

Den fullständiga yttre försoningen fördröjdes visserligen genom Atterboms förnyade kritiska nedsablande af Leopolds diktning (1833). Vänskapen med Tegnér blef dock icke bruten. Och snart skulle nya förhållanden föranleda ett nytt hjärtligt närmande. I det politiska och sociala åskådningssättet kommo de två under 1830-talet

att allt mera förlikas: båda uppfylldes af bitterhet mot "rabulismen" och bekymmer för landets framtid. Men den, som nu vände sig ifrån dem och till liberalismen, var en vän, som ett eller annat årtionde förut af Tegnér klandrats för sin reaktionära sträfvan — Geijer. Det var dock icke det politiska "affallet" i och för sig, som stötte Tegnér, det var sättet för detta affalls proklamerande och så, icke minst, det samtidiga anfallet på Atterboms diktning. Atterbom kände sig nu ha behof af Tegnérs stöd,¹ och han trädde nu åter i liflig förbindelse med honom.² En yttre, välkommen anledning blef den stora magisterpromotionen i Uppsala (d. 15 juni) 1839, vid hvilken Atterbom skulle fungera som promotor. Franzén skulle mottaga jubelkransen och Brinkman bli hedersdoktor. Wallin var prokansler. Nu inbjöds dit äfven Tegnér jämte Beskow samt från Danmark Atterboms vänner, de också i Sverige så berömda Oehlschläger och Ingemann. Man får det intrycket, att Atterbom genom detta stora skaldemöte — mer eller mindre medvetet — afsåg att få ett kraftigt stöd åt sin af Geijer nu öfvergifna och förkättrade ståndpunkt. Promotionen blef ju högtidlig, men "skaldemötet" blef mycket reduceradt: de danska vännerna uteblefvo och Tegnér fick till slut äfven förhinder.

Länge hade Atterbom önskat få Tegnér till medarbetare i en litterär tidskrift, och det var ju detta som var innebörden redan i hans första försök till närmande (1811). När Svenska litteraturföreningen 1832 bildades i Uppsala i afsikt att rikta vår vitterhet med en god vägledande press, ville man genom Atterbom försäkra sig om Tegnérs bistånd; men denne svarade (i okt 1832), att han i allmänhet hyste betänkligheter vid sådana företag och icke kunde aktivt deltaga däri; det goda ändamålet erkände han emellertid och sände till understöd 100 rdr. På hösten 1839 upptogs tanken på en gemensam tidskrift åter af Atterbom, en tidskrift "för djupare,

¹ Jfr brefvet till Adolf Lindblad, tryckt i Samlaren 1890, s. 19.

² Jfr brefven i *Ur Esaias Tegnér's papper* från åren 1839—41 samt Tegnér's bref af maj 1839, *jubelfestuppl.*, VI: 343 f. Atterbom sysselsatte sig hösten 1839 med Tegnér's diktning »på mera innerligt vis än någonsin förut» och ämnade sedan ge sin uppfattning däraf »en fullständigare och framför allt varmare form».

rikare, högre kultur“ än “Aftonbläddreriets“. Åter afböjde Tegnér förslaget, ehuru han annars i fråga om den liberala pressens fördärf alldeles var af Atterboms mening. “Det är nog bäst och värdigast“, skref Tegnér, “att hvar och en för sig sjelf söker bilda något positivt, ej äflas med det evigt negativt-kritiska, och håller sig ren och obesmittad från allt slags publicisteri.“

Samma år skedde emellertid det länge efterlängtade: Atterbom invaldes i Svenska akademien, och det blef Tegnér, som (i maj 1840) där hälsade honom välkommen — i ord som väl betona ögonblickets betydelse. Här ger också Tegnér sin romantiske vän ett högt erkännande för hans diktning, till och med symboldiktningen; och med all beundran för “sången ifrån Hellas“ — äfven Atterboms sång vore “till formens skönhet hon ett barn af Hellas“ — hyllar han här också “romantiken underbar och fri, med innerliga, sällsamt djupa rösten“, likasom han i glänsande färger målar den romantiska medeltiden.

Detta erkännande af romantikens mystik, af betydelsen utaf sjäslifvets nattliga sida, det dunkla, det omedvetna, ger Tegnér också ett mera spontant uttryck i dikten Onar och Kalliope, som måhända koncipierats redan många år förut, men först lär skrifvits (eller fullbordats?) under konvalescensen efter sjukdomen 1840—41. Det framkom visserligen äfven sedermera yttranden af honom, som tyckas gå i en motsatt riktning — att dikten alltid vore “vaken och fullsöfd“ och att diktandet skedde medvetet — och någon fast utbildad ståndpunkt i frågan hade han nog icke, föga anlagd för spekulationer i den riktningen som han var. Alltjämt skämtade han också om “de tyska drömmarna“. Men ett sådant stycke som Onar och Kalliope måste vara verkligen känt. Betecknande är också att det var till Atterbom han först skickade det. Mer eller mindre för Tegnér medvetet har poemet flere beröringspunkter med Atterboms Fridsrop. Kraftigt och skönt häfdar Onar drömmens, det omedvetna lifvets betydelse gent emot Kalliopes klarhetskraft — hvilket senare också inom sina gränser (för formgifningen) erkännes. Hör blott dessa Onars ord:

Natten är sångens mor, den djupares . . .
 skönhet är sken, ger du ej tillika betydelsen eller
 väsendets yttersta grund, den evigt varande sanning . . .
 Därför hvad lifvet förvarar på botten af tingen, det ser du
 endast vid stjärnornas sken, se'n drömmen har öppnat för inre
 ögat hvad yttre ej ser. Gestalterna äro dess aning . . .
 Dröm är uppenbarelsens röst af salige gudar,
 bildningens högsta myster — — —

“Bildning“ är efter den tidens (tyska och svenska) språkbruk det konstnärliga bildandet, skapandet. Man erinre sig Atterboms ofvan citerade ord att mörkret är villkoret för all bildning. Detta språkbruk och äfven detta samma åskådningssätt återfinnas redan hos Herder; och Herder var, jämte Goethe, både för Tegnér och Atterbom en vägledare på det estetiska området — han hade ju också varit den nya romantikens förnämste föregångare. För Tegnér har han emellertid betydtt ännu mer än för Atterbom, och hans inflytande på den förre spåras också på det religiösa området.¹ För detta sitt poem har nu Tegnér också särskildt hänvisat till Herder. Då han d. 21 okt. 1841 öfversände det till Atterbom, skref han: “Förledet år skickade du mig ett utkast till estetik.² Här medföljer ett dylikt till poetik, skrifvet på den tid då jag ännu kunde tro på de tyska drömmarna i den vägen. Har du läst der Traum af Herder?“

Herders dikt *Der Traum*, som offentliggjordes i *Adrastea II* (1801—02), är en tankedik i dialogform, liksom Tegnér's; den rör mera betydelsen af det omedvetna lifvet i allmänhet, men går också in på dess gestaltbildande kraft. Drömmen (T) samtalar med frågaren (A):

T. Ich nur schliesse dir auf des Herzens Tief und des Geistes;
 Was sich der Sonne verbarg, zeigt sich dem inneren Licht.
 Offen dem Auge der Nacht und allen glänzenden Sternen,
 Dem Unermessnen thut dein Unermessnes sich auf.

¹ Jfr E. WRANGEL, *Tegnér och ortodoxien*, samt ALBERT NILSSON, *Tegnér's uppfattning av de klassiska studiernas bildningsvärde för skolan*, båda införda i *Skrifter tillägnade Pehr Gustaf Eklund 1911*.

² Det var troligen den lilla afhandlingen »Bidrag till närmare bestämmande af ästetikens begrepp» (1837).

A. Traum, was belehrest du mich? Bin ich mir selber ein Räthsel?

Ich, ein Schatte des Seyns, bin ich der Bildungen Quell?

T. Nur ein Tropfe des Quells, in dem die Sonne sich spiegelt . . .

Herrlicher, seeglicher Geist! Und in Gebilden ein Traum. —

Atterboms glädje öfver Tegnér's dikt kan man lätt förstå. När han den 3 nov. 1841 skickade dikten vidare till Brinkman som samlade på Tegnérmanuskript, skref han:¹ "På Tegnér's tillsägelse skickar jag härmed ett poem af honom, *Onar och Kalliope*, hvilket han gjort mig det stora nöjet att meddela mig. Det är egentligen en lärodikt om det i poesien exoteriska och esoteriska; eller, som han själf kallar det, ett slags poetik." Och till Tegnér skref han strax därpå² en "hjärtinnerlig tacksägelse", tilläggande: "Jag tillstår att jag i alla mina dagar varit af "Onars" mening, till hvilken ju ock hör att yrka på bägges *förening*."

För Tegnér har säkerligen vid denna tid Atterboms vänskapfulla uppskattning varit en bland de få ljuspunkterna.

Under de sista, sjukliga åren aftog ju hans förbindelse med de litterära vännerna mer och mer. Något senare bref till Atterbom än det ofvan citerade från 1841 synes icke finnas. Från denne kom emellertid ytterligare en skrifvelse; det var år 1843, ett år, då Tegnér's hälsa betydligt förbättrats, så att han — för en kort tid — både kunde tänka på diktning och framträda med offentliga tal. I detta bref — som för öfrigt handlar om Atterboms tjänstledighet och Böttigers förordnande — skrifver han en sista hälsning och välgångsönskan³ till den äldre skaldebrodern, till honom, som under förra tider stått i ett alldeles motsatt läger, som icke sparat sitt klander och sina, ofta nog så berättigade anmärkingar,

¹ Brevet i Trolle Ljungby arkiv.

² D. 7 nov. 1841, se *Ur Esaias Tegnér's papper*, s. 444 f.

³ Uttryckssättet i denna hälsning, som Atterbom själf visserligen icke menade som den sista till Tegnér, är betecknande för brefskrifvaren: »Posttimman är inne. Jag måste således inskränka mig för denna gång, att från en vacker, af sjö och björklundar omgifven prestgård, der gök och trast sjunga vaxelvis i morgonsolen tätt utanför mina fönster, skicka dig mina hjertligaste hälsningar med de gladaste lyckönskningar för din helsas ypperliga skick; hvarom jag hört gemensamma vänner tala.» (Brevet är dateradt Björsäter d. 10 juni 1843).

med hvilken han sammanförts genom ömsesidig aktning och öppet erkännande, till honom, som förvandlat ett tillfälligt närmande till en uppriktig, bestående vänskap, hvilken med åren, genom lika åskådningssätt och tidens förändringar, växte stark. Hvad som en gång lofvats vid det korta, men betydelsefulla sammanträffandet i Lund 1825, blef redligen hållet. Och detta vänskapsförbund, knutet och uppburet af ädla tänkesätt, blef förvisso — såsom en hvar på sitt sätt hoppades — till hugnad för dem själfva ej blott, utan väl ock till båtнад för den svenska litteraturen.